

LEERPLAN

DEELTIJDS KUNSTONDERWIJS

Domein: Beeldende en audiovisuele kunsten

2e graad

Studierichting: Gemeenschappelijk

Optie(s): Alle opties binnen de studierichting

Vak(ken): Alle vakken binnen de studierichting

Leerplannummer: GO!-DKO-2022-002

*Dit leerplan werd voorlopig goedgekeurd op 28 april 2022 door de
inspectie met inspectienummer 2018/1513/1//V26 en gaat in
vanaf 1 september 2022*

Pedagogische begeleidingsdienst
Huis van het GO!
Willebroekkaai 36
1000 Brussel

Inhoud

1. Doelgroep – beginsituatie	3
2. Visie op de opleiding	4
2.1. Algemeen	4
2.2. Decretale verwijzing en gehanteerde referentiekaders	5
2.3. Organisatie van de lestijden	5
3. Systematiek	6
3.1. De zes kerncompetenties van het kunstenaarschap	6
3.2. Beheersingsniveau	6
3.3. Cultuur in de Spiegel	9
4. Context – autonomie – verantwoordelijkheid	10
5. Leeswijzer leerplandoelen	11
6. Leerplandoelen	12
7. Minimale materiële vereisten	32
8. Bijlage: overzicht leerplandoelen / concordantietabel	34

1. Doelgroep – beginsituatie

Het deeltijds kunstonderwijs (DKO), als niet-leerplichtige vorm van onderwijs in de kunsten, richt zich tot een bijzonder brede waaier van belangstellenden: verschillende achtergronden en interesses, verschillende persoonlijke doelen, grote verscheidenheid in leeftijd en (artistieke) rijpheid en dit alles in een context van gedreven vrijwilligheid. De wens om zich persoonlijk en artistiek te ontplooien én zichzelf te ontdekken binnen een formeel leerproces is het punt van overeenkomst tussen alle leerlingen.

In functie van het eigen profiel kiezen leerlingen voor een langlopende (ingebed in een structuur van vier graden) of kortlopende (niet gebonden aan een bepaalde graad) opleiding binnen één van de vier artistieke domeinen (beeldende en audiovisuele kunsten, dans, woordkunst-drama en muziek).

Onderliggend leerplan geldt voor de **2e graad** binnen alle **langlopende studierichtingen** in het artistieke domein **Beeldende en audiovisuele kunsten**:

opties: audiovisueel atelier
 beeldatelier

Het tegemoetkomen aan zowel de veelzijdigheid van de leerlingenpopulatie als de verscheidenheid van mogelijkheden voor de academie om haar 2e graad binnen het artistieke domein **Beeldende en audiovisuele kunsten** in te richten, kan maar slagen zo de instelling alle kansen tot differentiatie krijgt. Dit is ook de reden waarom onderliggend leerplan (o.a. in functie van deze verscheidenheid) zeer breed geconcipeerd werd en niet gebonden is aan specifieke opties, vakken of organisatiemodellen.

2. Visie op de opleiding

2.1. Algemeen

De academie heeft ook in de 21^e eeuw de maatschappelijke taak om kwaliteitsvol onderwijs te organiseren en aan te bieden. Kwaliteit binnen het (kunst)onderwijs heeft o.a. te maken met het ontwikkelen van elk talent, het vormen van de totale persoonlijkheid, het aanbieden van sleutels tot actief burgerschap en het ontwikkelen van een krachtige en stimulerende leeromgeving die het voorgaande mogelijk maakt. Het DKO richt zich per definitie, maar zeker niet uitsluitend, op de kunstzinnige/expressieve component van deze brede persoonlijkheidsvorming. Het aanboren, stimulerend ontwikkelen en borgen van de artistieke en expressieve mogelijkheden van leerlingen én het bijbrengen van de nodige technische en inhoudelijke kennis maakt de kern uit van de onderwijsopdracht van het DKO.

De centrale objectieven zijn:

- de leerlingen op een bepaald creatief/artistiek niveau tillen, zodat dit hun persoonlijkheid kan ondersteunen en verbreden;
- een aanvullende basis geven aan het leerplichtonderwijs om, waar gewenst, hetzij hogere (artistieke) studies aan te vatten of verder te verdiepen, hetzij voor te bereiden op de uitstroom naar het culturele veld of de arbeidsmarkt;
- een bijdrage leveren in het groeien naar actief burgerschap.

Het DKO vervult een voorname maatschappelijke opdracht: kunst en cultuur zijn een dragend element in de identiteitsontwikkeling van individuen, gemeenschappen of sociale groepen. De 21^e-eeuwse wereld is een caleidoscoop van sociale en culturele verscheidenheid en de doelgroepen tot dewelke het DKO zich richt, dienen hier een weerspiegeling van te zijn. M.a.w. behalve de onderscheiden persoonlijke ambities (kunstbeoefening in de vrije tijd, doorstroom naar hoger kunstonderwijs, uitstroom naar de arbeidsmarkt) dient het DKO zich blijvend en actief dienen te richten tot diverse sociale en culturele groepen, ook deze die niet beschikken over een groot en/of westers cultureel kapitaal.

Het artistiek/expressief leren grijpt in het DKO plaats in een formele context met zijn eigen karakter en wetmatigheden. Het is duidelijk dat dit artistiek/expressief leren niet beperkt blijft tot het formele kader van het DKO, maar dat het zoeken naar aansluiting bij andere onderwijsvormen (al dan niet leerplichtig) bijzondere kansen kan bieden om het leerproces te vervolledigen.

De grondwettelijke vrijheid van onderwijs laat toe dat schoolbesturen autonoom een visie ontwikkelen over de organisatie en inhoud van het DKO volgens hun eigen artistieke en pedagogische inzichten. De regelgever vraagt dat elk schoolbestuur die vrijheid ook expliciet opneemt. Een eigen artistiek-pedagogisch project (APP) waarin het schoolbestuur zijn visie expliciteert, maakt duidelijk aan leerlingen, ouders en het ruimere culturele veld waar de academie voor staat. Het voorliggende leerplan heeft doelbewust een open karakter zodat de academie haar eigen APP kan hanteren, expliciteren en richten naar het *Pedagogisch project van het GO! onderwijs van de Vlaamse Gemeenschap* (PPGO!)¹ bij de realisatie van de leerplandoelen. In het *GO! onderwijs van de Vlaamse Gemeenschap* is dit PPGO! het basisdocument waarin de grondbeginselen, de waarden en de algemene doelstellingen van het *GO! onderwijs van de Vlaamse Gemeenschap* zijn opgenomen. Het is een richtingwijzer en referentiekader om lerenden te begeleiden in hun persoonlijke ontplooiing enerzijds en in hun ontwikkeling naar samenleven in diversiteit en harmonie anderzijds. Het PPGO! biedt daarmee niet alleen een basis voor

¹ [Pedagogisch project GO! \(PPGO!\)](#). Zie ook [Visietekst Gepersonaliseerd Samen Leren](#).

kwaliteitsvol onderwijs en opvang, maar het is ook een ruimer maatschappelijk project omdat het door een brede vorming van de gehele persoonlijkheid bijdraagt aan het samenleven.

2.2. Decretale verwijzing en gehanteerde referentiekaders

Dit leerplan is gebaseerd op de basiscompetenties voor de tweede graad van de langlopende studierichtingen van het domein **Beeldende en audiovisuele kunsten** (Besluit van de Vlaamse Regering betreffende de einddoelen in het deeltijds kunstonderwijs, B.S. 11/06/2018).

2.3. Organisatie van de lestijden

Om maximaal te kunnen tegemoetkomen aan de leervraag van de zeer verscheiden leerlingenpopulatie krijgt de academie de vrijheid om zelf –binnen de door de overheid vastgelegde klijtlijnen– de vakken te kiezen en het leerplan te implementeren via het gekozen vakkenpakket. De totale som van leerplandoelen over de vakken heen moet vanzelfsprekend passen binnen de door de overheid bepaalde einddoelen. De einddoelen zijn in onderliggend leerplan vertaald naar leerplandoelen. Het is de bevoegdheid van de academie, om in een overeenstemming met haar profiel en haar *Artistiek Pedagogisch Project* (APP), al dan niet bepaalde vakken te organiseren. Academies die dat wensen, kunnen leerlingen zelf een keuzemenu aanbieden binnen de vooropgestelde klijtlijnen. Het is aan de academie om bij het gebruik van vooropgestelde en/of keuzevakken hieraan een duidelijke visiegerichtheid te koppelen met het daarbij horende vooraf vastgelegd en geregistreerd evaluatiebeleid.

De leerplandoelen zijn geformuleerd op het niveau van de totale duur van de graad. M.a.w.: zij dienen in hun totaliteit gerealiseerd te zijn op het einde hiervan. Hierdoor heeft de academie de pedagogische vrijheid om de wijze van de opbouw en de verwerving van de doelen zelf te bepalen, binnen de tijdshorizon van de graad.

De leraar –als teamspeler– zal in overleg met de vakgroep zelf bepalen hoe de spreiding van de onderdelen gebeurt. Volgende factoren kunnen de keuze mee helpen bepalen: samenhang binnen het vak, de relatie tot het aanbod van vakken binnen de opleiding, moeilijkheidsgraad van de leerinhouden, interesse van de leerlingen, deskundigheid van de leraar, gebeurtenissen in de actualiteit, relatie met vakdoorbrekende activiteiten in de academie, alternatieve leercontext ... Het behoort tot zijn pedagogische vrijheid om de leerlijnen op analytische (van geheel naar afzonderlijke delen), synthetische (van afzonderlijke delen naar geheel), inductieve (van concreet naar algemeen), deductieve (van algemeen naar concreet), genetische (overeenkomstig de ontwikkeling) of gecombineerde wijze aan te bieden;

Men kan individueel afwijken van de reguliere organisatie van de opleiding en dit op basis van de geldende regelgeving voor o.a.:

- alternatieve leercontext (op individuele basis);
- leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften.

3. Systematiek

3.1. De zes kerncompetenties van het kunstenaarschap

Onderwijs dat leerlingen voorbereidt op de 21e eeuw is per definitie competentiegericht onderwijs, d.w.z. een versmelting van en wederzijdse beïnvloeding van kennis, inzichten, vaardigheden en attitudes die toelaten het geleerde en verworvene in authentieke situaties zelfstandig in te zetten. Het werken aan competenties maakt het onderwijs doelgericht en resulteert in meetbare leerresultaten. In artistiek onderwijs zijn objectief meetbare leerresultaten vanzelfsprekend moeilijk(er) te bepalen. Daarom formuleren we artistieke competenties voldoende open.

De door de overheid vastgelegde einddoelen die in het DKO dienen verworven te worden, zijn geformuleerd voor een bepaalde context met afgebakende verantwoordelijkheid en autonomie (zie later). Zij zijn geordend in zes samenhangende sets van competenties. Elk van deze sets geeft een beeld van één van de kerncompetenties (de zgn. 'rollen') die eigen zijn aan het kunstenaarschap:

- **individuele gedrevenheid tonen**: de leerling vertrouwt op eigen expressiemogelijkheden en wil zijn creatieve resultaten tonen;
- **creëren en (drang tot) innoveren**: de leerling komt actief en uit zichzelf met artistieke vormgevingen, benaderingen en inzichten;
- **vakdeskundigheid inzetten**: de leerling zet verworven kunstvormspecifieke kwaliteiten in bij het gebruik van een artistieke uitdrukkingsvorm;
- **onderzoeken**: de leerling analyseert, reflecteert en communiceert over proces en product;
- **relaties bouwen en samenwerken**: de leerling kan eigen talent en deskundigheid ten dienste stellen van het gemeenschappelijk artistiek doel of project;
- **presenteren**: de leerling toont proces en/of product aan een publiek.

Er is geen hiërarchische ordening tussen de zes kerncompetenties: zij zijn evenwaardig en komen gelijkwaardig aan bod. Van belang is dat zij vanaf de start het leerproces sturen en stap voor stap tot ontwikkeling gebracht worden, geleidelijk en gelijkmatig. De kerncompetenties grijpen als tandwielen in mekaar: het ene wiel kan niet sneller draaien dan het andere, haperingen in het ene wiel hebben een invloed op het andere.

Voor de 1^e, 2^e en 3^e graad legde de overheid basiscompetenties vast. De basiscompetenties geven aan welke kennis, vaardigheden en attitudes een leerling geïntegreerd moet inzetten voor maatschappelijke activiteiten. Zij zijn geordend volgens de zes kerncompetenties van het kunstenaarschap². Ook de specifieke eindtermen in de 4^e graad doorstroom zijn op deze wijze geordend³. De einddoelen voor de beroepskwalificerende studierichtingen in de 4^e graad volgen een ander ordeningskader⁴, maar worden in de leerplannen van het *GO! onderwijs van de Vlaamse Gemeenschap* eveneens binnen hetzelfde raamwerk van kerncompetenties geoperationaliseerd.

3.2. Beheersingsniveau

Als ordeningsmodel zijn de zes dimensies vrij statisch: zij verwijzen niet naar (ontwikkeling van) beheersingsniveaus en zijn uiteindelijk slechts de beschrijving van een te bereiken eindpunt. De weg naar dit eindpunt is in het DKO langdurig en bijzonder individueel. Een belangrijk hulpmiddel om dit ordeningsmodel te dynamiseren is het beschrijven van beheersingsniveaus. Het aangeven van het niveau

² Zie <http://www.onderwijsdoelen.be>

³ *Ibid.*

⁴ Zie https://app.akov.be/pls/pakov/f?p=VLAAMSE_KWALIFICATIESTRUCTUUR:KWALIFICATIEDATABANK

op hetwelke een leerdoel bereikt dient te worden biedt niet alleen de mogelijkheid om klare en heldere leerlijnen uit te zetten, maar biedt ook een gemeenschappelijke taal voor leraren. Er kunnen drie dimensies voor het creatief en artistiek handelen onderscheiden worden:

- cognitief: kennis en cognitieve processen
- psychomotorisch: ontwikkeling van vaardigheden
- affectief: attitudes, motivering, interesses, voorkeuren, overtuiging, meningen, waarden en gevoelens

Voor de beschrijving van deze beheersingsniveaus zijn de leertaxonomieën van Bloom⁵ (cognitief), Dave⁶ (psychomotorisch) en Krathwohl, Bloom & Masia⁷ (affectief) algemeen aanvaard en ook in het kunstonderwijs toepasbaar.

In de praktijk omvat elke vorm van creatief of artistiek handelen vanzelfsprekend elementen van het cognitieve, het affectieve en het psychomotorische. In een onderwijssituatie zullen leraren zich wisselend concentreren op de cognitieve, affectieve of psychomotorische dimensie of op een combinatie hiervan (in functie van de te bereiken basiscompetenties en het niveau ervan). In het leerplan wordt hieraan tegemoetgekomen: per leerplandoel wordt aangegeven wat het te bereiken beheersingsniveau is voor de meest prominente dimensies (cognitief en/of psychomotorisch en/of affectief). Deze beheersingsniveaus dienen ook gekoppeld te worden aan de opgegeven context, graad van autonomie en verantwoordelijkheid. De combinatie van duidelijke beheersingsniveaus én welomschreven context, graad van autonomie en verantwoordelijkheid laat toe om over de leerplannen heen leerlijnen uit te zetten.

Wanneer voor een dimensie geen beheersingsniveau wordt aangegeven, impliceert dit vanzelfsprekend geenszins dat deze component niet van belang zou zijn. Bovendien zijn de aangegeven beheersingsniveaus te lezen als een minimum en is er ruimte om via differentiatie (waar mogelijk) naar meer te streven.

⁵ Anderson, L. W. and Krathwohl, D. R., e.a. (2001). *A Taxonomy for Learning, Teaching, and Assessing: A Revision of Bloom's Taxonomy of Educational Objectives*. Allyn & Bacon. Boston (Massachusetts.) (Pearson Education Group).

⁶ Dave, R.H. (1970). "Psychomotor levels" in: *Developing and Writing Behavioral Objectives* (R.J. Armstrong, ed.). Educational Innovators Press. Tucson (Arizona). Pagg. 20-21.

⁷ Krathwohl, D.R.; Bloom, B.S. & Masia, B.B. (1964). *Taxonomy of Educational Objectives. The Classification of Educational Goals. Handbook II: Affective domain*. Allyn & Bacon. Boston (Massachusetts.) (Pearson Education Group).

Naar een artistieke context vertaald kunnen de beheersingsniveaus als volgt omschreven worden:

COGNITIEVE TAXONOMIE (Bloom, 2001)⁸:

1.	onthouden	<i>de relevante kennis die uit een artistieke object of proces afleidbaar is, uit het geheugen kunnen ophalen en weergeven (kennis)</i>
2.	begrijpen	<i>de betekenis van informatie die uit een artistiek object of proces afleidbaar is, begrijpen en kunnen toelichten (kennis toepassen)</i>
3.	toepassen	<i>de informatie die uit een artistiek object of proces afleidbaar is in een nieuwe situatie kunnen gebruiken om een (creatief of artistiek) probleem op te lossen (toepassen)</i>
4.	analyseren	<i>de informatie die uit artistieke objecten of processen afleidbaar is, kunnen onderscheiden in delen, in relatie tot elkaar en tot een geheel (toepassen met inzicht)</i>
5.	evalueren	<i>de informatie die uit artistieke objecten of processen afleidbaar is, kunnen beoordelen en artistieke besluiten kunnen nemen op grond van criteria en standaarden (inzicht)</i>
6.	creëren	<i>de informatie die uit artistieke objecten of processen afleidbaar is, artistiek kunnen samenvoegen tot iets nieuws (inzicht wendbaar toepassen)</i>

PSYCHOMOTORISCHE TAXONOMIE (Dave, 1970)

1.	imiteren	<i>een creatieve of artistieke vaardigheid observeren en die proberen na te doen waarbij geaccepteerd wordt dat het resultaat nog niet goed is</i>
2.	oefenen	<i>verbeteren van de creatieve of artistieke vaardigheid door lessen te volgen, instructies te krijgen of door er over te lezen en te oefenen</i>
3.	verfijnen	<i>verfijnen van de creatieve of artistieke vaardigheid totdat deze zelfstandig op een hoog niveau kan worden uitgevoerd en worden gedemonstreerd aan anderen</i>
4.	combineren	<i>toevoegen van nieuwe creatieve of artistieke vaardigheden en/of nieuwe aspecten waardoor iets nieuws en eigens wordt verkregen</i>
5.	automatiseren	<i>doorontwikkelen van de creatieve of artistieke vaardigheden waardoor deze geheel geautomatiseerd worden, onbewust plaats vinden, wat ruimte geeft voor nieuwe creatieve of artistieke ontwikkelingen</i>

⁸ De duiding van de werkwoorden die de verschillende beheersingsniveaus beschrijven, zijn een hertaling naar een artistieke leercontext van de oorspronkelijke omschrijvingen.

AFFECTIEVE TAXONOMIE (Krathwohl, Bloom & Masia, 1964)

1.	ontvangen	<i>openstaan voor de creatieve/artistieke activiteiten en keuzes van anderen; luisteren, passief opnemen</i>
2.	reageren	<i>reageren op de omgeving en omringende creatieve/artistieke activiteiten en keuzes van anderen; deelnemen, interesse tonen in creatieve/artistieke activiteiten en keuzes</i>
3.	waarderen	<i>accepteren van artistieke waarden, keuzes en opvattingen; ontwikkelen van eigen voorkeuren dienaangaande en uiting geven daaraan</i>
4.	organiseren	<i>conceptualiseren van artistieke waarden, keuzes en opvattingen en deze verbinden met de persoonlijke artistieke waarden, keuzes en opvattingen tot een harmonisch geheel</i>
5.	karacteriseren	<i>karacteriseren en internaliseren van artistieke waarden, keuzes en opvattingen en in harmonie brengen met eigen artistieke waarden, keuzes en opvattingen, wat leidt tot consistent en authentiek creatief gedrag</i>

3.3. Cultuur in de Spiegel

In dit leerplan wordt er voor gekozen om het model van de vier culturele basisvaardigheden: *waarnemen*, *verbeelden*, *conceptualiseren* en *analyseren*, te hanteren om leerplandoelen bijkomend te situeren en de lerenden te ondersteunen in hun groei naar een eigen culturele en artistieke identiteit. Culturele basisvaardigheden zijn begrippen die ontwikkeld werden binnen *Cultuur in de Spiegel*⁹, het kunst- en cultuur-educatieve raamwerk dat in Vlaanderen richtinggevend is.

Ook het ordeningskader van de culturele basisvaardigheden volgt het tandwielmodel: de vier basisvaardigheden zijn gelijkwaardig en gelijktijdig te behandelen en ook hier heeft het draaien van het ene tandwiel invloed op het draaien van alle andere tandwielen. Er is evenwel een verschil in abstraheringsniveau tussen de verschillende culturele basisvaardigheden:

Dit model laat toe in te spelen op de individuele vorderingen en leerstatus, -stijl en -interesse van de leerling. Bovendien kan ook op meta-niveau beter gedifferentieerd worden: doorheen de schoolloopbaan zal het palet van culturele basisvaardigheden dat de leerling beheerst en gericht inzet steeds breder worden.

Een kernbegrip in het *Cultuur in de Spiegel*-raamwerk is culturele reflectie door middel van de culturele basisvaardigheden. Het stilstaan bij de eigen cultuur en deze van anderen laat toe zichzelf als cultureel wezen beter te leren kennen en begrijpen én het cultureel bewustzijn te verruimen ter ondersteuning van het samen leren samenleven. Op deze wijze levert ook het deeltijds kunstonderwijs van het *GO! onderwijs van de Vlaamse Gemeenschap* een belangrijke bijdrage tot actief burgerschap door respect, oprechtheid, gelijkwaardigheid, openheid, engagement en betrokkenheid, zoals uitgedrukt in het PPGO! Leerplandoelen die in het bijzonder betrekking hebben op deze culturele reflectie of hiervoor kansen scheppen, worden als dusdanig aangegeven.

⁹ Zie o.a. [Cultuurkuur - Cultuur in de Spiegel](#) voor meer informatie.

4. Context – autonomie – verantwoordelijkheid

Context, autonomie en verantwoordelijkheid omvatten:

- *omgevingscontext*: de omstandigheden waarin kennis en vaardigheden moeten worden gebruikt (vb. steeds wisselende omgevingen, werken onder tijdsdruk, weinig structuur in de opdrachten ...);
- *handelingscontext*: aspecten zoals werken met mensen of met machines, werken met breekbare of kostbare producten ...;
- *autonomie*: de mogelijkheid zelf beslissingen te nemen, de mate van onafhankelijkheid;
- *verantwoordelijkheid*: de verplichting om te zorgen dat zaken goed verlopen én de bereidheid om daar rekenschap van te geven.

Voor de langlopende studierichtingen van het artistieke domein **Beeldende en audiovisuele kunsten** voor de tweede graad:

- een vertrouwde omgeving;
- een gestructureerde context met toenemende zelfstandigheid;
- (be)geleid en geïnspireerd door de leerkracht.

5. Leeswijzer leerplandoelen

De leerplandoelen, als operationalisering van de basiscompetenties dienen gerealiseerd te worden en zijn geordend volgens het model van de zes dimensies ('rollen') die eigen zijn aan het kunstenaarschap: individuele gedrevenheid tonen – creëren en (drang tot) innoveren – vakdeskundigheid inzetten – onderzoeken – relaties bouwen en samenwerken – presenteren. Evenwel: de inhoudelijke breedte van elk van deze 'rollen' en de veelheid aan leerplandoelen die uit de basiscompetenties afleidbaar zijn, laten toe om binnen de 'rollen' bijkomend te clusteren:

individuele gedrevenheid tonen	1.1 betrokken zijn
	1.2 zelfbewust zijn, mogelijkheden en voorkeuren inschatten
creëren en (drang tot) innoveren	2.1 waarnemen
	2.2 conceptualiseren en creëren
vakdeskundigheid inzetten	3.1 vakmanschap ontdekken en ontwikkelen
	3.2 artistiek handelen en zijn
	3.3 veilig handelen
onderzoeken	4.1 verkennen, observeren en reflecteren
	4.2 contextualiseren
relaties bouwen en samenwerken	5.1 interageren
	5.2 coördineren en begeleiden
presenteren	6.1 presenteren en verspreiden

Binnen de ordening van 'rol' en cluster wordt voor elk leerplandoel hetzelfde formaat gehanteerd:

- Nummer van het leerplandoel en eigenlijke doelzin (in vetdruk);
 - Verwijzing naar de basiscompetentie(s) waar het leerplandoel een operationalisering van is (tussen rechte haakjes en in cursiefdruk);
 - Gekleurde labels die het beheersingsniveau en culturele basisvaardigheid aangeven:
 - (1) het **cognitief**, **psychomotorisch** of **affectief** beheersingsniveau: de tekst op het label beschrijft het niveau (zie boven, 3.2 *Beheersingsniveau*), geen tekst op het label impliceert geen uitspraak;
 - (2) de band met *Cultuur in de Spiegel*: de tekst op het label benoemt de culturele basisvaardigheid waartoe het leerplandoel overwegend behoort (zie boven, 3.3 *Cultuur in de Spiegel*), geen tekst op het label impliceert geen uitspraak.
- Het procesmatige of uitgesproken reflectieve karakter van een leerplandoel wordt via een apart label aangegeven, resp.: en

6. Leerplandoelen

Kerncompetentie 1: Individuele gedrevenheid tonen (DE UNIEKE IK)	
De leerling verkent artistieke uitdrukkingvormen in hun mogelijkheden door ze te ontleden, te onderzoeken, te benoemen en te bespreken. Deze verkenning vertrekt vanuit de eigen wil, eigen belangstelling en behoefte.	
LEERPLANDOELSTELLINGEN	
De leerling ...	
Pijler 1.1 – Betrokken zijn	
1.	<p>stelt zich nieuwsgierig op bij het ateliergebeuren en voor de omringende (culturele) wereld. <i>[BC 2.1 de leerlingen breiden de eigen waarnemings-, belevings- en verbeeldingswereld uit]</i> <i>[BC 2.13 de leerlingen hebben aandacht voor beeldende en vormgevende kunstuitingen]</i></p> <div> <div>begrijpen</div> <div></div> <div>reageren</div> <div>waarnemen</div> </div>
2.	<p>stelt zich nieuwsgierig op voor beeldende, vormgevende en/of audiovisuele kunsten. <i>[BC 2.1 de leerlingen breiden de eigen waarnemings-, belevings- en verbeeldingswereld uit]</i> <i>[BC 2.13 de leerlingen hebben aandacht voor beeldende en vormgevende kunstuitingen]</i></p> <div> <div>begrijpen</div> <div></div> <div>reageren</div> <div></div> </div>

3.	<p>gaat belangstellend en explorerend om met nieuwe input (waarnemingen, indrukken, verbeelding en ervaringen), technieken, werkvormen en informatie.</p> <p><i>[BC 2.1 de leerlingen breiden de eigen waarnemings-, belevings- en verbeeldingswereld uit]</i></p> <p><i>[BC 2.6 de leerlingen gebruiken intuïtie, verbeelding, ervaringen, emoties en gedachten in artistieke uitingen]</i></p> <p><i>[BC 2.21 de leerlingen exploreren en experimenteren met de eigen uitdrukkingsvorm]</i></p>	<div> <div>begrijpen</div> <div>oefenen</div> <div>reageren</div> <div></div> </div>
4.	<p>verwoordt nieuwe waarnemingen, indrukken, verbeeldingen en ervaringen.</p> <p><i>[BC 2.1 de leerlingen breiden de eigen waarnemings-, belevings- en verbeeldingswereld uit]</i></p>	<div> <div>begrijpen</div> <div></div> <div>reageren</div> <div>waarnemen</div> </div>
5.	<p>neemt actief en gemotiveerd deel aan het beeldend en/of audiovisueel atelier- en lesgebeuren.</p> <p><i>[BC 2.2 de leerlingen drukken zich gemotiveerd, met zin en plezier uit in de uitdrukkingsvorm]</i></p>	<div> <div></div> <div>oefenen</div> <div>reageren</div> <div></div> </div>
6.	<p>toont de wil om creatief/artistiek te handelen.</p> <p><i>[BC 2.2 de leerlingen drukken zich gemotiveerd, met zin en plezier uit in de uitdrukkingsvorm]</i></p>	<div> <div></div> <div>oefenen</div> <div>reageren</div> <div></div> </div>

Pijler 1.2 - Zelfbewust zijn, mogelijkheden en voorkeuren inschatten

7.	<p>toont vertrouwen in het eigen artistiek handelen. <i>[BC 2.3 de leerlingen hebben vertrouwen in de eigen mogelijkheden en in het eigen artistieke parcours]</i></p>	<div> <div>begrijpen</div> <div></div> <div>reageren</div> <div></div> </div>
8.	<p>toont de eigen mogelijkheden en sterktes bij het creatief/artistiek handelen. <i>[BC 2.3 de leerlingen hebben vertrouwen in de eigen mogelijkheden en in het eigen artistieke parcours]</i></p>	<div> <div>begrijpen</div> <div>oefenen</div> <div>reageren</div> <div></div> </div>
9.	<p>beschrijft realistische doelen die verband houden met persoonlijke voorkeur binnen het eigen oefen, leer-, werk- en creatieproces. <i>[BC 2.4 de leerlingen stellen zich realistische doelen die verband houden met persoonlijke voorkeur]</i> <i>[BC 2.3 de leerlingen hebben vertrouwen in de eigen mogelijkheden en in het eigen artistieke parcours]</i></p>	<div> <div>begrijpen</div> <div></div> <div>reageren</div> <div></div> </div>
10.	<p>formuleert, onder begeleiding, realistische doelen, voorkeuren en keuzes in functie van de mogelijkheden binnen de gegeven context. <i>[BC 2.4 de leerlingen stellen zich realistische doelen die verband houden met persoonlijke voorkeur]</i> <i>[BC 2.3 de leerlingen hebben vertrouwen in de eigen mogelijkheden en in het eigen artistieke parcours]</i></p>	<div> <div>begrijpen</div> <div>oefenen</div> <div>reageren</div> <div></div> </div>
11.	<p>geeft vorm aan (de stappen binnen) het eigen oefen-, leer-, werk- en creatieproces. <i>[BC 2.4 de leerlingen stellen zich realistische doelen die verband houden met persoonlijke voorkeur]</i> <i>[BC 2.3 de leerlingen hebben vertrouwen in de eigen mogelijkheden en in het eigen artistieke parcours]</i></p>	<div> <div>begrijpen</div> <div>oefenen</div> <div>reageren</div> <div></div> </div>

Kerncompetentie 2: Creëren en (drang tot) innoveren (DE KUNSTENAAR)

De leerling komt tot kunstzinnige activiteiten en inzichten, gedreven door zijn/haar zintuiglijke waarnemingen en door de dingen die zij/hij verzint en maakt.

LEERPLANDOELSTELLINGEN

De leerling ...

Pijler 2.1 – Waarnemen

12.	<p>neemt intuïtief en elementair bewust (beeldend) waar. <i>[BC 2.16 de leerlingen kunnen complexe vormen beeldend waarnemen.]</i> <i>[BC 2.9 de leerlingen brengen een artistiek proces op gang, onderhouden het en ronden het af]</i></p> <div> <div data-bbox="967 722 1225 791">begrijpen</div> <div data-bbox="1238 722 1496 791">oefenen</div> <div data-bbox="1509 722 1767 791">reageren</div> <div data-bbox="1780 722 2038 791">waarnemen</div> </div>
13.	<p>beschrijft en exploreert verschillende expressiemogelijkheden binnen het beeldende en audiovisuele domein. <i>[BC 2.5 de leerlingen verkennen expressiemogelijkheden van de gekozen uitdrukkingsvorm en zien verbanden met andere uitdrukkingsvormen]</i> <i>[BC 2.8 de leerlingen hebben oog voor elementen van creativiteit of originaliteit]</i></p> <div> <div data-bbox="967 975 1225 1043">begrijpen</div> <div data-bbox="1238 975 1496 1043"></div> <div data-bbox="1509 975 1767 1043">reageren</div> <div data-bbox="1780 975 2038 1043">waarnemen</div> </div>
14.	<p>ziet verbanden en interacties tussen beeldende/audiovisuele expressiemogelijkheden en andere artistieke uitdrukkingsvormen en -domeinen. <i>[BC 2.5 de leerlingen verkennen expressiemogelijkheden van de gekozen uitdrukkingsvorm en zien verbanden met andere uitdrukkingsvormen]</i></p> <div> <div data-bbox="967 1190 1225 1259">begrijpen</div> <div data-bbox="1238 1190 1496 1259">oefenen</div> <div data-bbox="1509 1190 1767 1259"></div> <div data-bbox="1780 1190 2038 1259">waarnemen</div> </div>

Pijler 2.2 – Conceptualiseren en creëren

15.	<p>experimenteert met beeldende en/of audiovisuele expressiemogelijkheden en aspecten. <i>[BC 2.5 de leerlingen verkennen expressiemogelijkheden van de gekozen uitdrukkingsvorm en zien verbanden met andere uitdrukkingsvormen]</i></p> <p>begrijpen oefenen reageren verbeelden</p>
16.	<p>zet beeldende en/of audiovisuele materialen en technieken in om tot verbeelding en uitdrukking te komen. <i>[BC 2.5 de leerlingen verkennen expressiemogelijkheden van de gekozen uitdrukkingsvorm en zien verbanden met andere uitdrukkingsvormen]</i></p> <p>begrijpen oefenen reageren verbeelden</p>
17.	<p>illustreert verbanden tussen beeldende en/of audiovisuele expressie en expressiemogelijkheden van andere artistieke domeinen. <i>[BC 2.5 de leerlingen verkennen expressiemogelijkheden van de gekozen uitdrukkingsvorm en zien verbanden met andere uitdrukkingsvormen]</i></p> <p>begrijpen oefenen reageren analyseren</p>
18.	<p>vertaalt en transformeert waarnemingen in eenvoudige beeldende en/of audiovisuele artistieke uitingen/structuren. <i>[BC 2.6 de leerlingen gebruiken intuïtie, verbeelding, ervaringen, emoties en gedachten in artistieke uitingen]</i> <i>[BC 2.9 de leerlingen brengen een artistiek proces op gang, onderhouden het en ronden het af]</i> <i>[BC 2.16 de leerlingen kunnen complexe vormen beeldend waarnemen]</i></p> <p>begrijpen reageren conceptualiseren</p>

19.	<p>verklankt intuïtief zijn indrukken, emoties, verbeelding, idee en ervaringen vanuit de eigen leef- en beleavingswereld in artistieke uitingen.</p> <p><i>[BC 2.6 de leerlingen gebruiken intuïtie, verbeelding, ervaringen, emoties en gedachten in artistieke uitingen]</i></p> <p><i>[BC 2.8 de leerlingen hebben oog voor elementen van creativiteit of originaliteit]</i></p> <p><i>[BC 2.16 de leerlingen kunnen complexe vormen beeldend waarnemen]</i></p>	<div> <div>begrijpen</div> <div>oefenen</div> <div>reageren</div> <div>verbeelden</div> </div>
20	<p>experimenteert op eenvoudige wijze met bewerking, omvorming en/of vormgeving van beeldend en/of audiovisueel materiaal tijdens opdrachten.</p> <p><i>[BC 2.8 de leerlingen hebben oog voor elementen van creativiteit of originaliteit]</i></p> <p><i>[BC 2.6 de leerlingen gebruiken intuïtie, verbeelding, ervaringen, emoties en gedachten in artistieke uitingen]</i></p> <p><i>[BC 2.21 de leerlingen exploreren en experimenteren met de eigen uitdrukingsvorm]</i></p>	<div> <div>begrijpen</div> <div></div> <div>reageren</div> <div>↺</div> </div>
21.	<p>toont beeldende creativiteit en originaliteit bij het uitvoeren van opdrachten.</p> <p><i>[BC 2.8 de leerlingen hebben oog voor elementen van creativiteit of originaliteit]</i></p> <p><i>[BC 2.6 de leerlingen gebruiken intuïtie, verbeelding, ervaringen, emoties en gedachten in artistieke uitingen]</i></p> <p><i>[BC 2.17 de leerlingen tonen expressieve overtuigingskracht]</i></p>	<div> <div>begrijpen</div> <div></div> <div>reageren</div> <div>↺</div> </div>
22.	<p>toont aandacht voor het onverwachte, het toevallige en het onbekende.</p> <p><i>[BC 2.7 de leerlingen verkennen de confrontatie met het onverwachte, het toevallige, het onbekende]</i></p>	<div> <div>begrijpen</div> <div></div> <div>reageren</div> <div>verbeelden</div> </div>

23.	<p>gaat creatief de confrontatie aan met het onverwachte, het toevallige en het onbekende in relatie met originaliteit. <i>[BC 2.7 de leerlingen verkennen de confrontatie met het onverwachte, het toevallige, het onbekende]</i> <i>[BC 2.8 de leerlingen hebben oog voor elementen van creativiteit of originaliteit]</i> <i>[BC 2.16 de leerlingen kunnen complexe vormen beeldend waarnemen]</i> <i>[BC 2.17 de leerlingen tonen expressieve overtuigingskracht]</i></p> <div> <div data-bbox="967 424 1225 493">begrijpen</div> <div data-bbox="1238 424 1496 493">oefenen</div> <div data-bbox="1509 424 1767 493">reageren</div> <div data-bbox="1780 424 2038 493">verbeelden</div> </div>
24.	<p>ontdekt en beschrijft verschillende creatieve voorstellen en mogelijkheden, ingezet bij eigen werk en dat van anderen. <i>[BC 2.8 de leerlingen hebben oog voor elementen van creativiteit of originaliteit]</i> <i>[BC 2.16 de leerlingen kunnen complexe vormen beeldend waarnemen]</i></p> <div> <div data-bbox="967 675 1225 743">begrijpen</div> <div data-bbox="1238 675 1496 743">oefenen</div> <div data-bbox="1509 675 1767 743">reageren</div> <div data-bbox="1780 675 2038 743">verbeelden</div> </div>
25.	<p>zet de eigen visie en/of verbeelding (of deze van anderen) in bij creatieve voorstellen/mogelijkheden/oplossingen en artistiek handelen. <i>[BC 2.8 de leerlingen hebben oog voor elementen van creativiteit of originaliteit]</i> <i>[BC 2.16 de leerlingen kunnen complexe vormen beeldend waarnemen]</i> <i>[BC 2.17 de leerlingen tonen expressieve overtuigingskracht]</i></p> <div> <div data-bbox="967 963 1225 1032">begrijpen</div> <div data-bbox="1238 963 1496 1032">oefenen</div> <div data-bbox="1509 963 1767 1032">reageren</div> <div data-bbox="1780 963 2038 1032">verbeelden</div> </div>

Kerncompetentie 3: Vakdeskundigheid inzetten (DE VAKMAN)

Vakdeskundigheid vereist van de leerling dat hij basistechnieken en inzichten kan inzetten bij zijn kunstzinnige activiteiten. Dit betekent dat hij o.a. actief is met zintuigelijk waarnemen, ervaren en beleven, memoriseren en herkennen, verzinnen, uitdrukken en maken ... en het omvormen hiervan tot kunstzinnige uitdrukkingsvormen.

LEERPLANDOELSTELLINGEN

De leerling ...

Pijler 3.1 – Vakmanschap ontdekken en ontwikkelen

- 26. ontwikkelt en zet diverse bouwstenen en vaardigheden van beeldende en/of audiovisuele uitdrukkingsvormen stapsgewijs in bij het creatief/artistiek handelen.**

[BC 2.9 de leerlingen brengen een artistiek proces op gang en onderhouden het]

[BC 2.11 de leerlingen zetten technische basisvaardigheden in]

[BC 2.21 de leerlingen exploreren en experimenteren met de eigen uitdrukkingsvorm]

[BC 2.6 de leerlingen gebruiken intuïtie, verbeelding, ervaringen, emoties en gedachten in artistieke uitingen]

begrijpen

oefenen

reageren

verbeelden

- 27. ontwikkelt een eenvoudig referentiekader binnen de vormgevende, beeldende en audiovisuele uitdrukkingsvormen.**

[BC 2.10 de leerlingen ontwikkelen een referentiekader binnen de gekozen uitdrukkingsvorm]

begrijpen

reageren

verbeelden

- 28. beschrijft en ontwikkelt elementaire beeld- en/of audiovisueel-technische basisvaardigheden.**

[BC 2.11 de leerlingen zetten technische basisvaardigheden in]

begrijpen

reageren

verbeelden

29.	<p>zet elementaire technische beeld- en/of audiovisuele basisvaardigheden in bij hun uitdrukking/creatie. <i>[BC 2.11 de leerlingen zetten technische basisvaardigheden in]</i></p> <div> <div data-bbox="969 316 1227 384">begrijpen</div> <div data-bbox="1238 316 1496 384"></div> <div data-bbox="1507 316 1765 384">reageren</div> <div data-bbox="1776 316 2038 384"></div> </div>
30.	<p>herkent en benoemt aspecten van beeldende vormgeving zoals vorm, dimensie, ruimte, licht, kleur, structuur en compositie. <i>[BC 2.12 de leerlingen herkennen, benoemen en hanteren de volgende beeldende aspecten en hun mogelijkheden:</i> - vorm en dimensies - licht en kleur - materie, materiaal en techniek - compositie]</p> <div> <div data-bbox="969 639 1227 708">begrijpen</div> <div data-bbox="1238 639 1496 708"></div> <div data-bbox="1507 639 1765 708">reageren</div> <div data-bbox="1776 639 2038 708">conceptualiseren</div> </div>
31.	<p>herkent en benoemt materie, materiaal en technieken voor beeldende en/of audiovisuele vormgeving. <i>[BC 2.12 de leerlingen herkennen, benoemen en hanteren de volgende beeldende aspecten en hun mogelijkheden:</i> - vorm en dimensies - licht en kleur - materie, materiaal en techniek - compositie]</p> <div> <div data-bbox="969 963 1227 1032">begrijpen</div> <div data-bbox="1238 963 1496 1032"></div> <div data-bbox="1507 963 1765 1032">reageren</div> <div data-bbox="1776 963 2038 1032">conceptualiseren</div> </div>
32.	<p>ontdekt en gebruikt de beeldende aspecten: vorm en dimensie, licht en kleur, compositie en hun mogelijkheden bij creatief/artistiek werk. <i>[BC 2.12 de leerlingen herkennen, benoemen en hanteren de volgende beeldende aspecten en hun mogelijkheden:</i> - vorm en dimensies - licht en kleur - materie, materiaal en techniek - compositie]</p> <div> <div data-bbox="969 1287 1227 1356">begrijpen</div> <div data-bbox="1238 1287 1496 1356">oefenen</div> <div data-bbox="1507 1287 1765 1356">reageren</div> <div data-bbox="1776 1287 2038 1356"></div> </div>

33.	<p>ontdekt en zet diverse beeldende en/of audiovisuele materie, materialen en technieken (en hun mogelijkheden) in bij creatief/artistiek werk. <i>[BC 2.12 de leerlingen herkennen, benoemen en hanteren de volgende beeldende aspecten en hun mogelijkheden:</i> - vorm en dimensies - licht en kleur - materie, materiaal en techniek - compositie]</p> <div> <div data-bbox="969 424 1227 493">begrijpen</div> <div data-bbox="1238 424 1496 493">oefenen</div> <div data-bbox="1507 424 1765 493">reageren</div> <div data-bbox="1776 424 2038 493"></div> </div>
34.	<p>herkent en benoemt beeldende, vormgevende en/of audiovisuele kunstuitingen. <i>[BC 2.13 de leerlingen hebben aandacht voor beeldende en vormgevende kunstuitingen]</i></p> <div> <div data-bbox="969 639 1227 708">begrijpen</div> <div data-bbox="1238 639 1496 708"></div> <div data-bbox="1507 639 1765 708">reageren</div> <div data-bbox="1776 639 2038 708">conceptualiseren</div> </div>
35.	<p>kijkt gericht naar het eigen beeldende, vormgevende en/of audiovisuele werk. <i>[BC 2.14 de leerlingen kijken gericht naar het eigen beeldende en/of audiovisuele werk]</i></p> <div> <div data-bbox="969 855 1227 924">begrijpen</div> <div data-bbox="1238 855 1496 924">oefenen</div> <div data-bbox="1507 855 1765 924">reageren</div> <div data-bbox="1776 855 2038 924">analyseren</div> </div>
36.	<p>geeft aan hoe beeldende en vormgevende aspecten, middelen en componenten bij het eigen beeldend en/of audiovisueel werk ingezet werden. <i>[BC 2.14 de leerlingen kijken gericht naar het eigen beeldende en/of audiovisuele werk]</i></p> <div> <div data-bbox="969 1134 1227 1203">begrijpen</div> <div data-bbox="1238 1134 1496 1203"></div> <div data-bbox="1507 1134 1765 1203">reageren</div> <div data-bbox="1776 1134 2038 1203">conceptualiseren</div> </div>

Pijler 3.2 – Artistiek handelen en zijn

37.	<p>brengt een artistiek proces op gang. <i>[BC 2.9 de leerlingen brengen een artistiek proces op gang en onderhouden het.]</i> <i>[BC 2.3 de leerlingen hebben vertrouwen in de eigen mogelijkheden en in het eigen artistieke parcours]</i></p> <div> <div data-bbox="969 421 1227 491">begrijpen</div> <div data-bbox="1238 421 1496 491">oefenen</div> <div data-bbox="1507 421 1765 491">reageren</div> <div data-bbox="1776 421 2038 491"></div> </div>
38.	<p>onderhoudt, onder begeleiding, het artistiek proces. <i>[BC 2.9 de leerlingen brengen een artistiek proces op gang en onderhouden het.]</i> <i>[BC 2.3 de leerlingen hebben vertrouwen in de eigen mogelijkheden en in het eigen artistieke parcours]</i></p> <div> <div data-bbox="969 671 1227 742">onthouden</div> <div data-bbox="1238 671 1496 742"></div> <div data-bbox="1507 671 1765 742">reageren</div> <div data-bbox="1776 671 2038 742"></div> </div>
39.	<p>bouwt aan een eigen eenvoudig referentiekader aan de hand van eigen creatief werk en dat van anderen, waarnemingen en ervaringen in artistieke processen, en geeft hieraan betekenis. <i>[BC 2.10 de leerlingen ontwikkelen een referentiekader binnen de gekozen uitdrukkingsvorm]</i> <i>[BC 2.22 de leerlingen observeren het eigen leer- en creatieproces.]</i></p> <div> <div data-bbox="969 959 1227 1029">begrijpen</div> <div data-bbox="1238 959 1496 1029"></div> <div data-bbox="1507 959 1765 1029">reageren</div> <div data-bbox="1776 959 2038 1029">analyseren</div> </div>
40.	<p>streeft naar nauwkeurigheid en zorgvuldige afwerking. <i>[BC 2.15 de leerlingen hebben aandacht voor uitvoering en afwerking]</i></p> <div> <div data-bbox="969 1174 1227 1244">begrijpen</div> <div data-bbox="1238 1174 1496 1244">oefenen</div> <div data-bbox="1507 1174 1765 1244"></div> <div data-bbox="1776 1174 2038 1244"></div> </div>

41.	<p>neemt complexe vormen (beeldend) waar. <i>BC 2.16 de leerlingen kunnen complexe vormen beeldend waarnemen]</i></p>		begrijpen	oefenen	reageren	waarnemen
42.	<p>vertaalt en transformeert waarnemingen in eenvoudige beeldende en/of audiovisuele artistieke uitingen/structuren. <i>[BC 2.16 de leerlingen kunnen complexe vormen beeldend waarnemen]</i> <i>[BC 2.11 de leerlingen zetten technische basisvaardigheden in]</i></p>		begrijpen	oefenen	reageren	verbeelden
43.	<p>toont expressieve overtuigingskracht in de beeldende en/of audiovisuele uitdrukingsvorm en tijdens het creatieve en artistieke proces. <i>[BC 2.17 de leerlingen tonen expressieve overtuigingskracht]</i></p>		begrijpen		waarderen	verbeelden
44.	<p>toont plezier tijdens het beeldend en/of audiovisueel handelen en creëren. <i>[BC 2.18 de leerlingen tonen plezier in beeldend en/of audiovisueel creëren]</i> <i>[BC 2.2 de leerlingen drukken zich gemotiveerd, met zin en plezier uit in de uitdrukingsvorm]</i></p>		begrijpen	oefenen	reageren	
45.	<p>is bereid om courante en relevante technologische media uit te proberen. <i>[BC 2.19 de leerlingen staan open voor courante technologische media]</i></p>		begrijpen	oefenen	reageren	verbeelden

Pijler 3.3 – Veilig handelen

46.	<p>gaat doelmatig om met lichaam en materiaal/materieel van zichzelf en de andere. <i>[BC 2.20 de leerlingen gaan doelmatig, duurzaam en veilig om met lichaam, materiaal en materieel]</i></p> <div> <div data-bbox="969 386 1227 456">begrijpen</div> <div data-bbox="1238 386 1496 456"></div> <div data-bbox="1507 386 1765 456">reageren</div> <div data-bbox="1776 386 2033 456"></div> </div>
47.	<p>werkt duurzaam en veilig voor zichzelf en de andere. <i>[BC 2.20 de leerlingen gaan doelmatig, duurzaam en veilig om met lichaam, materiaal en materieel]</i></p> <div> <div data-bbox="963 603 1220 673">begrijpen</div> <div data-bbox="1232 603 1489 673">oefenen</div> <div data-bbox="1500 603 1758 673">reageren</div> <div data-bbox="1769 603 2027 673"></div> </div>
48.	<p>heeft aandacht voor een ergonomische lichaamshouding tijdens de artistieke activiteiten binnen een gegeven context en situatie. <i>[BC 2.20 de leerlingen gaan doelmatig, duurzaam en veilig om met lichaam, materiaal en materieel]</i></p> <div> <div data-bbox="969 855 1227 925">begrijpen</div> <div data-bbox="1238 855 1496 925">oefenen</div> <div data-bbox="1507 855 1765 925">reageren</div> <div data-bbox="1776 855 2033 925"></div> </div>

Kerncompetentie 4: Onderzoeken (DE ONDERZOEKER)

De leerling ontwikkelt een onderzoekende houding in zijn omgang met kunstzinnige uitdrukkingsvormen en -activiteiten.

De onderzoekende houding vertrekt o.a. vanuit de eigen leef- en belevingsomgeving en heeft te maken met een op verkennende wijze te ontleden, benoemen en bespreken.

LEERPLANDOELSTELLINGEN

De leerling ...

Pijler 4.1 – Verkennen, observeren en reflecteren

- 49. exploreert via diverse media en bronnen beeldende en/of audiovisuele uitdrukkingsvormen, vormgeving en technische mogelijkheden.**
[BC 2.21 de leerlingen exploreren en experimenteren met de eigen uitdrukkingsvorm]
[BC 2.5 de leerlingen verkennen expressiemogelijkheden van de gekozen uitdrukkingsvorm en zien verbanden met andere uitdrukkingsvormen]
[BC 2.19 de leerlingen staan open voor courante technologische media]

begrijpen

oefenen

conceptualiseren

- 50. onderzoekt en experimenteert de mogelijkheden van de beeldende en/of audiovisuele uitdrukkingsvormen.**
[BC 2.21 de leerlingen exploreren en experimenteren met de eigen uitdrukkingsvorm.]
[BC 2.5 de leerlingen verkennen expressiemogelijkheden van de gekozen uitdrukkingsvorm en zien verbanden met andere uitdrukkingsvormen]

begrijpen

analyseren

- 51. reflecteert over het eigen leer- en creatieproces.**
[BC 2.22 de leerlingen observeren het eigen leer- en creatieproces.]

begrijpen

52.	<p>kan de vooruitgang in het eigen leer-, werk- en creatieproces aangeven. <i>[BC 2.22 de leerlingen observeren het eigen leer- en creatieproces.]</i></p>	<div> <div>begrijpen</div> <div></div> <div>reageren</div> <div>analyseren</div> </div>
<p>Pijler 4.2 – Contextualiseren</p>		
53.	<p>beschrijft gebruik en voorkomen van artistieke, beeldende en/of audiovisuele uitdrukkingsvormen binnen de eigen leefwereld. <i>[BC 2.23 de leerlingen observeren het gebruik van de eigen uitdrukkingsvorm in de eigen leefwereld]</i> <i>[BC 2.21 de leerlingen exploreren en experimenteren met de eigen uitdrukkingsvorm]</i></p>	<div> <div>begrijpen</div> <div></div> <div>reageren</div> <div>conceptualiseren</div> </div>
54.	<p>toont interesse voor het plaatselijke culturele leven en diverse cultuuruitingen. <i>[BC 2.24 de leerlingen staan open voor het culturele leven]</i> <i>[BC 2.23 de leerlingen observeren het gebruik van de eigen uitdrukkingsvorm in de eigen leefwereld]</i></p>	<div> <div>begrijpen</div> <div></div> <div>reageren</div> <div>waarnemen</div> </div>
55.	<p>toont interesse voor aangeboden bronnen en informatie over kunst en cultuur. <i>[BC 2.25 de leerlingen gaan om met aangeboden inspirerende bronnen]</i></p>	<div> <div>begrijpen</div> <div></div> <div>reageren</div> <div>waarnemen</div> </div>
56.	<p>maakt gebruik van aangeboden inspirerende bronnen over kunst- en cultuuruitingen. <i>[BC 2.25 de leerlingen gaan om met aangeboden inspirerende bronnen]</i></p>	<div> <div>begrijpen</div> <div></div> <div>reageren</div> <div> </div> </div>

57. laat zich inspireren door aangeboden bronnen over kunst- en cultuur bij het beeldend en/of audiovisueel vormgeven.

[BC 2.25 de leerlingen gaan om met aangeboden inspirerende bronnen]

[BC 2.13 de leerlingen hebben aandacht voor beeldende en vormgevende kunstuitingen]

[BC 2.10 de leerlingen ontwikkelen een referentiekader binnen de gekozen uitdrukkingsvorm]

begrijpen

reageren

waarnemen

Kerncompetentie 5: Relaties bouwen en samenwerken (DE SAMENSPELER)

De leerling kan eigen talent en deskundigheid ten dienste stellen van het gemeenschappelijk artistiek doel of project.

LEERPLANDOELSTELLINGEN

De leerling ...

Pijler 5.1 – Interageren

58.	<p>toont vertrouwen in zichzelf en anderen tijdens creatieve (groeps)activiteiten. <i>[BC 2.3 de leerlingen hebben vertrouwen in de eigen mogelijkheden en in het eigen artistieke parcours]</i> <i>[BC 2.26 de leerlingen gaan in interactie met de ander en werken samen]</i></p> <div> <div data-bbox="960 686 1216 754">begrijpen</div> <div data-bbox="1229 686 1487 754">oefenen</div> <div data-bbox="1500 686 1758 754">reageren</div> <div data-bbox="1778 686 2036 754"></div> </div>
59.	<p>deelt ervaringen, ideeën en (werk)suggesties met de anderen. <i>[BC 2.26 de leerlingen gaan in interactie met de ander en werken samen]</i> <i>[BC 2.3 de leerlingen hebben vertrouwen in de eigen mogelijkheden en in het eigen artistieke parcours]</i></p> <div> <div data-bbox="969 938 1227 1007">begrijpen</div> <div data-bbox="1240 938 1498 1007"></div> <div data-bbox="1512 938 1769 1007">reageren</div> <div data-bbox="1783 938 2040 1007">↺</div> </div>
60.	<p>levert actief een inbreng aan een gemeenschappelijk artistiek doel of project en past, onder begeleiding, afspraken toe. <i>[BC 2.26 de leerlingen gaan in interactie met de ander en werken samen]</i> <i>[BC 2.3 de leerlingen hebben vertrouwen in de eigen mogelijkheden en in het eigen artistieke parcours]</i></p> <div> <div data-bbox="969 1189 1227 1257">begrijpen</div> <div data-bbox="1240 1189 1498 1257">oefenen</div> <div data-bbox="1512 1189 1769 1257">reageren</div> <div data-bbox="1783 1189 2040 1257">↺</div> </div>

61.	geeft de anderen de ruimte om zichzelf te kunnen zijn. [BC 2.27 de leerlingen tonen respect en belangstelling voor de andere en zijn werk]				
				reageren	
62.	toont respect en belangstelling voor voorkeuren, ideeën en het werk van de anderen. [BC 2.27 de leerlingen tonen respect en belangstelling voor de andere en zijn werk]				
		begrijpen		reageren	
63.	aanvaardt feedback. [BC 2.28 de leerlingen gaan om met feedback]				
		begrijpen		reageren	
64.	probeert het eigen handelen te verbeteren op basis van ontvangen feedback. [BC 2.28 de leerlingen gaan om met feedback]				
		begrijpen	oefenen	reageren	

Pijler 5.2 Coördineren en begeleiden

[niet van toepassing]

Kerncompetentie 6: Presenteren (DE PERFORMER)

De leerling presenteert zijn creatie/realisatie aan medeleerlingen, leraren, ouders, ander publiek.

LEERPLANDOELSTELLINGEN

De leerling ...

Pijler 6.1 Presenteren en verspreiden

65.	streeft naar de best mogelijke manier om artistiek werk of creaties aan anderen te presenteren. <i>[BC 2.29 de leerlingen besteden zorg aan hun presentatie]</i>	begrijpen	oefenen	reageren	
66.	bereidt zich zorgvuldig voor om (een selectie van) eigen artistiek werk of creatie toe te lichten en te tonen. <i>[BC 2.29 de leerlingen besteden zorg aan hun presentatie]</i>		oefenen	reageren	conceptualiseren
67.	toont aandacht voor eenvoudige elementaire presentatietechnieken en past deze toe voor (selectie van) eigen werk/creaties. <i>BC 2.29 de leerlingen besteden zorg aan hun presentatie]</i>	begrijpen	oefenen	reageren	verbeelden

68. gaat op gepaste wijze om met reacties en (impliciete) feedback bij het tonen van artistiek werk of creaties.

[BC 2.28 de leerlingen gaan om met feedback]

[BC 2.29 de leerlingen besteden zorg aan hun presentatie]

begrijpen

oefenen

reageren

7. Minimale materiële vereisten¹⁰

Ruimte:

- Een ruim en voldoende verlicht lokaal/atelier/ruimte, aangepast aan de groepsgrootte, het vak en de samenstelling van de groep met *(aanbevolen*)* mogelijkheid tot verduisteren*
- Grote onderhoudsvriendelijke, vrijstaande, in de hoogte verstelbare* (teken/werk)tafels en/of werkvlakken
- Stoelen of krukken
- Stromend water met aangepaste wasbak(ken)/uitgietbakken
- Afvalsorteringsbakken (gescheiden: papier/PMD/restafval/...)
- Afsluitbare opbergkasten, -systemen of bergruimte met de nodige nutsvoorzieningen, voor het opbergen/stapelen van: materialen, papier, dragers, producten en grondstoffen, leermiddelen, didactisch materiaal, onderhoudsmateriaal
- Aangepaste opberg(lade)kasten voor papier en andere dragers
- Performante internettoegang
- Voldoende multimediacomputers met specifieke software en aangepaste randapparatuur
- Toegang tot geactualiseerde naslagwerken/vakliteratuur, digitaal of op dragers

Didactische uitrusting:

in het lokaal en/of bij uitbreiding op school aanwezig (en op regelmatige basis kunnen beschikken over/toegang hebben tot):

Standaard voor alle opties/studierichtingen:

- Presenteerruimte en presentatiemateriaal
- Zone/ruimte voor 3D beeldend werk
- Verduisterbare (studio)ruimte
- Projectiemogelijkheid
- Actuele of gebruikelijke hard- en software (en nodige randapparatuur) voor het ontwikkelen, bewerken, monteren en presenteren van beeld en klank
- Printer en scanner
- snijmachine
- (beschikbaar) basisuitrusting (specifiek) teken-, schets en creatief beeldmaterialen en gereedschappen of machines voor audiovisueel en beeldend werken
- Basismaterialen en gereedschappen voor 3D beeldend werken
- Lichtbak, snijmat
- Droogrekken
- Divers klein elektrisch gereedschap (schuren, zagen, boren,...)

extra:

Specifiek:

voor ruimtelijk werken:

- Werkbanken / sokkels
- Kleibakken, bezinkbakken (klei/gips)
- Boetseerbokken
- Diverse materialen zoals klei, gips, hout metaal,,...

voor schilderen/tekenen:

- Schildersezels/tekenplanken
- Verplaatsbaar verlichting set
- Ruimtelijke modellen/objecten (voor waarneming)

Voor audiovisueel werken:

- Geluidsopnamemateriaal, microfoon en randapparatuur en accessoires
- (digitaal) foto- en opnamemateriaal en accessoires
- (digitale) tekentabletten
- Green screen

¹ Inzake veiligheid is de volgende wetgeving van toepassing:

- Codex
- ARAB
- AREI
- Vlarem

Deze wetgeving bevat de technische voorschriften die in acht moeten genomen worden m.b.t.:

- De uitrusting en inrichting van lokalen;
- De aankoop en het gebruik van toestellen, materiaal en materieel.

Zij schrijven voor dat:

- Duidelijke Nederlandstalige handleidingen en een technisch dossier aanwezig moeten zijn;
- Alle gebruikers de werkinstructies en onderhoudsvoorschriften dienen te kennen en correct kunnen toepassen;
- De collectieve veiligheidsvoorschriften nooit mogen gemanipuleerd worden;

De persoonlijke beschermingsmiddelen aanwezig moeten zijn en gedragen worden, daar waar de wetgeving het vereist.

8. Bijlage: overzicht doelen/concordantietabel

OVERZICHT DOELEN		
individuele gedrevenheid tonen	1.1 betrokken zijn	<ol style="list-style-type: none"> 1. stelt zich nieuwsgierig op bij het ateliergebeuren en voor de omringende (culturele) wereld. 2. stelt zich nieuwsgierig op voor beeldende, vormgevende en/of audiovisuele kunsten. 3. gaat belangstellend en explorerend om met nieuwe input (waarnemingen, indrukken, verbeelding en ervaringen), technieken, werkvormen en informatie. 4. verwoordt nieuwe waarnemingen, indrukken, verbeeldingen en ervaringen. 5. neemt actief en gemotiveerd deel aan het beeldend en/of audiovisueel atelier- en lesgebeuren. 6. toont de wil om creatief/artistisch te handelen.
	1.2 zelfbewust zijn, mogelijkheden en voorkeuren inschatten	<ol style="list-style-type: none"> 7. toont vertrouwen in het eigen artistiek handelen. 8. toont de eigen mogelijkheden en sterktes bij het creatief/artistisch handelen. 9. beschrijft realistische doelen die verband houden met persoonlijke voorkeur binnen het eigen oefen, leer-, werk- en creatieproces. 10. formuleert, onder begeleiding, realistische doelen, voorkeuren en keuzes in functie van de mogelijkheden binnen de gegeven context. 11. geeft vorm aan (de stappen binnen) het eigen oefen-, leer-, werk- en creatieproces.
	2.1 waarnemen	<ol style="list-style-type: none"> 12. neemt intuïtief en elementair bewust (beeldend) waar. 13. beschrijft en exploreert verschillende expressiemogelijkheden binnen het beeldende en audiovisuele domein. 14. ziet verbanden en interacties tussen beeldende/audiovisuele expressiemogelijkheden en andere artistieke uitdrukkingsvormen en -domeinen.
	2.2 conceptualiseren en creëren	<ol style="list-style-type: none"> 15. experimenteert met beeldende en/of audiovisuele expressiemogelijkheden en aspecten 16. zet beeldende en/of audiovisuele materialen en technieken in om tot verbeelding en uitdrukking te komen. 17. illustreert verbanden tussen beeldende en/of audiovisuele expressie en expressiemogelijkheden van andere artistieke domeinen. 18. vertaalt en transformeert waarnemingen in eenvoudige beeldende en/of audiovisuele artistieke uitingen/structuren. 19. verklankt intuïtief zijn indrukken, emoties, verbeelding, idee en ervaringen vanuit de eigen leef- en beleveniswereld in artistieke uitingen. 20. experimenteert op eenvoudige wijze met bewerking, omvorming en/of vormgeving van beeldend en/of audiovisueel materiaal tijdens opdrachten. 21. toont beeldende creativiteit en originaliteit bij het uitvoeren van opdrachten. 22. toont aandacht voor het onverwachte, het toevallige en het onbekende. 23. gaat creatief de confrontatie aan met het onverwachte, het toevallige en het onbekende in relatie met originaliteit. 24. ontdekt en beschrijft verschillende creatieve voorstellen en mogelijkheden, ingezet bij eigen werk en dat van anderen. 25. zet de eigen visie en/of verbeelding (of deze van anderen) in bij creatieve voorstellen/mogelijkheden/oplossingen en artistiek handelen.
vakdeskundigheid inzetten	3.1 vakmanschap ontdekken en ontwikkelen	<ol style="list-style-type: none"> 26. ontwikkelt en zet diverse bouwstenen en vaardigheden van beeldende en/of audiovisuele uitdrukkingsvormen stapsgewijs in bij het creatief/artistisch handelen. 27. ontwikkelt een eenvoudig referentiekader binnen de vormgevende, beeldende en audiovisuele uitdrukkingsvormen. 28. beschrijft en ontwikkelt elementaire beeld- en/of audiovisuele technische basisvaardigheden. 29. zet elementaire technische beeld- en/of audiovisuele basisvaardigheden in bij hun uitdrukking/creatie. 30. herkent en benoemt aspecten van beeldende vormgeving zoals vorm, dimensie, ruimte, licht, kleur, structuur en compositie. 31. herkent en benoemt materie, materiaal en technieken voor beeldende en/of audiovisuele vormgeving. 32. ontdekt en gebruikt de beeldende aspecten: vorm en dimensie, licht en kleur, compositie en hun mogelijkheden bij creatief/artistisch werk. 33. ontdekt en zet diverse beeldende en/of audiovisuele materie, materialen en technieken (en hun mogelijkheden) in bij creatief/artistisch werk. 34. herkent en benoemt beeldende, vormgevende en/of audiovisuele kunstuitingen. 35. kijkt gericht naar het eigen beeldende, vormgevende en/of audiovisuele werk. 36. geeft aan hoe beeldende en vormgevende aspecten, middelen en componenten bij het eigen beeldend en/of audiovisueel werk ingezet werden.
	3.2 artistiek handelen en zijn	<ol style="list-style-type: none"> 37. brengt een artistiek proces op gang. 38. onderhoudt, onder begeleiding, het artistiek proces. 39. bouwt aan een eigen eenvoudig referentiekader aan de hand van eigen creatief werk en dat van anderen, waarnemingen en ervaringen in artistieke processen, en geeft hieraan betekenis. 40. streeft naar nauwkeurigheid en zorgvuldige afwerking. 41. neemt complexe vormen (beeldend) waar. 42. vertaalt en transformeert waarnemingen in eenvoudige beeldende en/of audiovisuele artistieke uitingen/structuren. 43. toont expressieve overtuigingskracht in de beeldende en/of audiovisuele uitdrukkingsvorm en tijdens het creatieve en artistieke proces. 44. toont plezier tijdens het beeldend en/of audiovisueel handelen en creëren. 45. is bereid om courante en relevante technologische media uit te proberen.

onderzoeken	3.3 veilig handelen	46. gaat doelmatig om met lichaam en materiaal/materieel van zichzelf en de andere. 47. werkt duurzaam en veilig voor zichzelf en de andere. 48. heeft aandacht voor een ergonomische lichaamshouding tijdens de artistieke activiteiten binnen een gegeven context en situatie.
	4.1 verkennen, observeren en reflecteren	49. exploreert via diverse media en bronnen beeldende en/of audiovisuele uitdrukkingvormen, vormgeving en technische mogelijkheden. 50. onderzoekt en experimenteert de mogelijkheden van de beeldende en/of audiovisuele uitdrukkingvormen. 51. reflecteert over het eigen leer- en creatieproces. 52. kan de vooruitgang in het eigen leer-, werk- en creatieproces aangeven.
	4.2 contextualiseren	53. beschrijft gebruik en voorkomen van artistieke, beeldende en/of audiovisuele uitdrukkingvormen binnen de eigen leefwereld. 54. toont interesse voor het plaatselijke culturele leven en diverse cultuuruitingen. 55. toont interesse voor aangeboden bronnen en informatie over kunst en cultuur. 56. maakt gebruik van aangeboden inspirerende bronnen over kunst- en cultuuruitingen. 57. laat zich inspireren door aangeboden bronnen over kunst- en cultuur bij het beeldend en/of audiovisueel vormgeven.
	5.1 interageren	58. toont vertrouwen in zichzelf en anderen tijdens creatieve (groeps)activiteiten. 59. deelt ervaringen, ideeën en (werk)suggesties met de anderen. 60. levert actief een inbreng aan een gemeenschappelijk artistiek doel of project en past, onder begeleiding, afspraken toe. 61. geeft de anderen de ruimte om zichzelf te kunnen zijn. 62. toont respect en belangstelling voor voorkeuren, ideeën en het werk van de anderen. 63. aanvaardt feedback 64. probeert het eigen handelen te verbeteren op basis van ontvangen feedback.
	5.2 coördineren en begeleiden	
	6.1 presenteren en verspreiden	65. streeft naar de best mogelijke manier om artistiek werk of creaties aan anderen te presenteren. 66. bereidt zich zorgvuldig voor om (een selectie van) eigen artistiek werk of creatie toe te lichten en te tonen. 67. toont aandacht voor eenvoudige elementaire presentatietechnieken en past deze toe voor (selectie van) eigen werk/creaties. 68. gaat op gepaste wijze om met reacties en (impliciete) feedback bij het tonen van artistiek werk of creaties.
presenteren		

CONCORDANTIES	
BC 2.1 de leerlingen breiden de eigen waarnemings-, belevings- en verbeeldingswereld uit	1, 2, 3, 4
BC 2.2 de leerlingen drukken zich gemotiveerd, met zin en plezier uit in de uitdrukingsvorm	5, 6, 44
BC 2.3 de leerlingen hebben vertrouwen in de eigen mogelijkheden en in het eigen artistieke parcours	7, 8, 9, 10, 11, 37, 38, 55, 59, 60
BC 2.4 de leerlingen stellen zich realistische doelen die verband houden met persoonlijke voorkeur	9, 10, 11
BC 2.5 de leerlingen verkennen expressiemogelijkheden van de gekozen uitdrukingsvorm en zien verbanden met andere uitdrukingsvormen	13, 14, 15, 16, 17, 49, 50
BC 2.6 de leerlingen gebruiken intuïtie, verbeelding, ervaringen, emoties en gedachten in artistieke uitingen	3, 18, 19, 20, 21, 26
BC 2.7 de leerlingen verkennen de confrontatie met het onverwachte, het toevallige, het onbekende	22, 23
BC 2.8 de leerlingen hebben oog voor elementen van creativiteit of originaliteit	13, 19, 20, 21, 23, 24, 25
BC 2.9 de leerlingen brengen een artistiek proces op gang en onderhouden het	12, 18, 26, 37, 38
BC 2.10 de leerlingen ontwikkelen een referentiekader binnen de gekozen uitdrukingsvorm	27, 37, 57
BC 2.11 de leerlingen zetten technische basisvaardigheden in	26, 28, 29, 42
BC 2.12 de leerlingen herkennen, benoemen en hanteren de volgende beeldende aspecten en hun mogelijkheden: - vorm en dimensies. - licht en kleur - materie, materiaal en techniek - compositie	30, 31, 32, 33
BC 2.13 de leerlingen hebben aandacht voor beeldende en vormgevende kunstuitingen	1, 2, 34, 57
BC 2.14 de leerlingen kijken gericht naar het eigen beeldende en/of audiovisuele werk	35, 36
BC 2.15 de leerlingen hebben aandacht voor uitvoering en afwerking	40

BC 2.16 de leerlingen kunnen complexe vormen beeldend waarnemen	12, 18, 19, 23, 24, 25, 41, 42
BC 2.17 de leerlingen tonen expressieve overtuigingskracht	21, 23, 25, 43
BC 2.18 de leerlingen tonen plezier in beeldend en/of audiovisueel creëren	44
BC 2.19 de leerlingen staan open voor courante technologische media	45, 49
BC 2.20 de leerlingen gaan doelmatig, duurzaam en veilig om met lichaam, materiaal en materieel	46, 47, 48
BC 2.21 de leerlingen exploreren en experimenteren met de eigen uitdrukingsvorm	3, 20, 26, 49, 50, 53
BC 2.22 de leerlingen observeren het eigen leer- en creatieproces	37, 51, 52
BC 2.23 de leerlingen observeren het gebruik van de eigen uitdrukingsvorm in de eigen leefwereld	53, 54
BC 2.24 de leerlingen staan open voor het culturele leven	54
BC 2.25 de leerlingen gaan om met aangeboden inspirerende bronnen	55, 56, 57
BC 2.26 de leerlingen gaan in interactie met de ander en werken samen	58, 59, 60
BC 2.27 de leerlingen tonen respect en belangstelling voor de andere en zijn werk	61, 62
BC 2.28 de leerlingen gaan om met feedback	63, 64, 68
BC 2.29 de leerlingen besteden zorg aan hun presentatie	65, 66, 67, 68